Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 16.3.2018 KELLO 9.00
HE 147/17 vp yksityistielaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi sekä tämän esityksen täydentämisestä annettu HE 11/18 vp

Esitysten pääasia on ehdotus uudeksi yksityistielaiksi, joka korvaisi voimassa olevan vuonna 1962 säädetyn lain yksityisistä teistä. Perustelujen mukaan ehdotuksella ”selkeytettäisiin ja modernisoitaisiin” yksityisteitä koskevaa lainsäädäntöä ja mm. poistettaisiin tarpeettomia säännöksiä. Ajantasaistamisen, jonkinlaisen ” kausihuollon”, lisäksi ehdotukseen sisältyy joissakin yksityiskohdissa myös uudentyyppisiä, merkitykseltään kuitenkin rajattuja ratkaisuja. Jos lainsäätäjä on pyrkimässä pikemminkin ajan tasalle saattamiseen kuin uudistuksiin, lienee ymmärrettävää, jos ehdotuksen valtiosäännönmukaisuuden arviointi painottuu enemmänkin huolellisuuden ja tarkkarajaisuuden kuin periaateratkaisujen tarkasteluun. Minusta ehdotuksen yksityiskohdissa on yleisesti ottaen perusoikeuksien suojan kannalta pysytty perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisissa puitteissa. Minulla ei myöskään ole mitään merkittävää huomautettavaa siihen, mitä perusoikeuksien merkityksestä esitetään esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevassa jaksossa. - Vaikka säädösehdotukset kokonaisuudessaan vaikuttavat valtiosäännön kannalta varsin ongelmattomilta, pidän kuitenkin aiheellisena mainita kaksi yksityiskohtaa , joissa kummassakin on taustana omaisuuden perusoikeussuoja ja joista ensimmäiseen liittyy selvä detaljitason ongelma ja toisessa on ehkä enemmänkin kyse säätelyn selvyydestä.

- - - - - - -

Yksityistielakiehdotuksen 5 § koske tiealueen sekä näkemäalueen ja suoja-alueen määräämistä. Säännöksen 3 momentin mukaan voidaan, jos liikenneturvallisuus sitä välttämättä vaatii, erikseen antaa lupa poistaa näkemäalueelta ja suoja-alueelta tiealueen

ulkopuolella oleva rakennus, rakennelma tai sellainen kasvillisuus, jota tieoikeuden nojalla ei muuten saisi poistaa. Poistamisesta aiheutuvasta vahingosta , haitasta tai kustannuksesta olisi kiinteistön omistajalla oikeus korvaukseen siten kuin 15-17 §:ssä säädetään. Säätely vaikuttaa yleisesti ottaen asianmukaiselta. Ongelmallisena yksityiskohtana voidaan kuitenkin pitää sitä, että säännöstekstissä ja säännöksen perusteluissa ei tehdä mitään eroa asumiseen käytettyjen rakennusten ja muiden rakennusten välillä. Tässä suhteessa säännös poikkeaa selvästi ehdotuksen 22 §:stä, joka koskee tien rakentamisen tai siirtämisen esteenä olevien rakennelmien tai rakennusten siirtämismahdollisuutta. Siinä rakennusten siirtämismahdollisuus rajataan nimenomaisesti koskemaan erillistä rakennusta, ”jota ei käytetä asuntona”. (Säännöksen perusteluissa,s.56, todetaan: ”Mahdollisuutta asuinrakennusten siirtämiseen ei tämän säännöksen nojalla edelleenkään olisi.”) Sääntelyn kohteena olevat tilanteet 5 §:ssä ja 22 §:ssä ovat erilaiset eikä suhtatumisen asumiseen käytetyn rakennuksen siirtämis- tai poistamismahdollisuuteen siten tarvitse olla säännöksissä samanlainen.

Asuntona käytetyn rakennuksen - siis myös ”kodin” - siirtämis- tai poistamisvaltuus merkitsee kuitenkin oleellisesti merkittävämpää valtuutta puuttua omaisuuden suojaan – ja tosiasiassa myös kotirauhan suojaan - kuin vain muihin rakennuksiin tai rakennelmiin kohdistuva siirtämis- tai poistamisvaltuus. Kun kysymys tässä on perusoikeuksien suojaa koskevilta säännöksiltä vaadittavasta tarkkarajaisuudesta, ei 5 §:n säännöstä mielestäni voida tältä kohdin jättää ennalleen. Säännöksessä olisi joko nimenomaisesti suljettava pois mahdollisuus asuntona käytetyn rakennuksen näin poistamiseen tai nimenomaisesti osoitettava, millä - vaativilla - lisäedellytyksillä ja perusteilla ko. poistamismahdollisuus voisi tulla koskemaan myös asuntona käytettyjä rakennuksia. Minusta asiaa ei voida jättää hoidettavaksi vain perustelumaininnoilla (esim. siitä, että poistamismahdolliuuus ”ei tietysti ” koske tai vain ääritilanteissa voi koskea asuntona käytettyjä rakennuksia) , vaan jo lakitekstin tulisi osoittaa, että lainsäätäjä pitää asuntona käytetyn rakennuksen (kodin) poistamis/siirtämisvaltaa ja muiden rakennusten poistamis/siirtämisvaltaa selvästi eri tärkeysluokan asioina.

- - - - - - -

Edellä myös jo mainittu ehdotuksen 22 § koskee tien rakentamisen tai siirtämisen esteenä olevia rakennelmia, tarkemmin sanottuna mahdollista oikeutta tiettyjen edellytysten vallitessa siirtää laite, rakennelma tai rakennus (ei kuitenkaan asuntona käytettyä) toiseen paikkaan. Säännöksen mukaan rakennus voidaan omistajan vaatimuksesta myös määrätä

lunastettavaksi. Kuten säännöksen perusteluissakin todetaan (s.56), tämä lunastuksen määräämismahdollisuus on voimassa olevaan lakiin nähden uusi säännös. Ehdotuksen 33 §:n mukaan rakennuksen omistajalla on oikeus saada siirtämisestä tai lunastuksesta korvaus. Säätely näyttää tässäkin yleisesti ottaen asianmukaiselta, mutta lunastuksesta määrättävän korvauksen määrittely itse laissa voisi olla selvempi. (Kun lainsäätäjä tässä operoi lunastuskäsitteellä ja velvollisuudella tietyssä tilanteesa lunastaa, on sovellettava PL 15 §:n pakkolunastussäännöstä, vaikka lunastustilanne aktualisoituukin ko. omistajan vaatimuksesta.) Oikeutta korvaukseen koskevan 33 §:n 1 momentin mukaan ”omistajalla on oikeus korvaukseen ”… lunastuksesta aiheutuvasta vahingosta , haitasta tai kustannuksesta.”

Sellaisenaan tämän määrittelyn - , jossa ei esim. lausuta mitään ”täydestä” korvauksesta tai ”käyvän hinnan” arvioinnista (vrt. esim. pevl 53/01 vp, s. 2 tarkasteltavana ollut lainkohta) - tuskin voidaan katsoa täyttävän pakkolunastukseen PL 15 §:n mukaan liittyvää täyden korvauksen vaatimusta. Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa (s.105) kuitenkin todetaan:

> ”Rakennuksen lunastukseen liittyen täyden korvauksen vaatimuksen voidaan katsoa täyttyvän yksityistielakiehdotuksen 33 §:ään ehdotettavalla sääntelyllä korvauksista, joka vastaa tieoikeuden perustamisesta maksettavaa korvausta koskevaa sääntelyä.”

Viittaus tieoikeuden perustamista koskeviin korvausjärjestelyihin (15 §) ei tässä tuo mitään merkittävää lisäperustetta, joten ratkaisevaksi muodostuu se , tuleeko täyden korvauksen saaminen turvatuksi 33 §:ssä muualla kuin 1 momentin em. kohdassa. Säännöksen 4 momentin viimeinen virke kuuluu:”Korvauksen arvioimisessa ja maksettavaksi määräämisessä noudatetaan, mitä kiinteistönmuodostamislaissa korvauksista säädetään.” Kiinteistönmuodostamislaissa (554/1995) korvauksen suuruuden määrittelyä koskee lähinnä 200 §. Sen mukaan lunastettava omaisuus arvioidaan kauppa-arvon perusteella ja jos kauppa-arvo ei vastaa luovuttajan täyttä menetystä tuottoarvon mukaan taikka omaisuuteen pantujen kustannusten perusteella. Kiinteistönmuodostamislakia säädettäessä (HE 227/94 vp) ei kuultu perustuslakivaliokuntaa, mutta em. 200 §:n säännöksen voidaan sisällöltään katsoa paljolti vastaavan lunastuslain 30 §:n 1 momentin muotoilua.

Ehdotetun säätelyn voidaa siten ajatella turvaavan sen, että ko. lunastuksessa maksettava korvaus on täyden korvauksen vaatimuksen (PL 15 §) mukainen. Kun lailla luodaan uusi PL 15 §:n alaan kuuluva lunastusjärjestely, olisi minusta kuitenkin paikallaan, että täyden korvauksen vaatimuksen noudattaminen osoitetaan jo itse laissa ja, jos tämän katsotaan

parhaiten toteutuvan viittaussäännöksellä, viittaussäännös on selvä ja viittaus tehdään mieleuummin suoraan lunastuslakiin kuin lunastuslakia ehkä myötäilevään, ilman perustuslakivaliokunnan myötävaikutusta syntyneeseen lakiin.